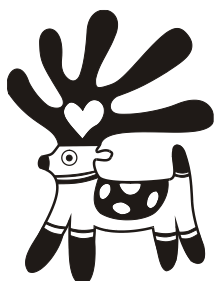

NUMER 1 (53)
SIERPIEŃ
2020

Muzeum Kultury Ludowej
w Węgorzewie

POD JELONKIEM

WYDANIE A

WĘGORZEWO

ROK XX

Jarmark Anno Domini 2020

Rok 2020 upływa w cieniu koronawirusa, który zdążył już popsuć wiele projektów i zniweczyć mnóstwo marzeń. My jednak próbujemy się z nim zmierzyć i zapraszamy na tegoroczny Międzynarodowy Jarmark Folkloru. Mamy nadzieję, że mimo ograniczeń i modyfikacji, nasza impreza spełni choć część Państwa oczekiwań.

Lista obecności

Udział w 43. Międzynarodowym Jarmarku Folkloru zapowiedzieli:

Soliści

- **Anna Bałdyga**, śpiewaczka z Mazuchówki (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Krystyna Bałdyga**, śpiewaczka ze Szwejkówka (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Stanisław Bałdyga**, harmonista z Mazuchówki (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Irena Bojarska**, śpiewaczka z Czerwonki (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Ryszard Borzymowski**, śpiewak z Czerwonki (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Jakub Bukowski**, cymbalista z Ełku (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Czesław Czyż**, harmonista z Olsztyna (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Paweł Grupkajtys**, cymbalista z Ełku (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Edyta Grzybowska**, śpiewaczka z Czerwonki (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Jan Kania** z uczennicą **Pauliną Górską**, harmonistką z Dąbrów (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Jan Kania** z uczniem **Dawidem Rolką**, harmonistą z Orzeszków (woj. warmińsko-mazurskie)
- **„Kalina” Henryka Wiśniewska**, śpiewaczka z Górowa Iławeckiego (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Jakub Karpuk**, cymbalista z Ełku (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Piotr Karpuk**, cymbalista z Ełku (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Elżbieta Kasznia** z uczennicą **Rozalią Kaczmarczyk**, śpiewaczki z Rozóg (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Halina Komosińska**, śpiewaczka z Nowej Wsi Ełckiej (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Piotr Krupski**, cymbalista z Elbląga (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Julita Lach**, cymbalistka z Kętrzyna (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Klaudia Malinowska**, cymbalistka ze Starych Juch (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Emilia Markowska**, śpiewaczka z Pisz (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Jadwiga Masłowska**, śpiewaczka ze Stradun (woj. warmińsko-mazurskie)

- **Marianna Przybyszewska**, śpiewaczka z Nowej Wsi Ełckiej (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Filip Stępkowski**, cymbalista z Ełku (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Ewelina Szymanowska**, śpiewaczka z Kowali Oleckich (woj. warmińsko-mazurskie)

Zespoły

- **Grupa artystyczna „Warmińska Kuźnia”** z Czerwonki (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Kapela Kanka Franka**, Suwalszczyzna (woj. podlaskie)
- **Kapela „Lilia”** z Ełku (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Kapela Trzy Czwarte** z Ełku (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Kurpiowska Kapela Rodziny Bałdygów** z Mazuchówki (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Zespół taneczny Stowarzyszenia „Dworek Polski”** z Chojnic (woj. pomorskie)
- **Zespół śpiewaczy „Budzewiaki”** z Budzewa (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Zespół śpiewaczy „Jarka”** z Kowali Oleckich (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Zespół śpiewaczy „Na Przyboś”** z Monet (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Zespół śpiewaczy „Orzyszanki”** z Orzysza (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Zespół śpiewaczy „Prząśniczki”** z Kowali Oleckich (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Zespół śpiewaczy „Sedranianki”** z Olecka (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Zespół śpiewaczy „Stradunianki”** ze Stradun (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Zespół śpiewaczy „Warmianki Sępopolskie”** z Sępopola (woj. warmińsko-mazurskie)
- **Zespół Śpiewaczy „Zielona Dąbrowa”** z Nowej Wsi Ełckiej (woj. warmińsko-mazurskie)

Rękodzielnicy

- **Bałdyga Anna** (Mazuchówka), tkactwo, plastyka obrzędowa, przędzenie na kołowrotku
- **Barnat Małgorzata** (Łubianka), haft kujawski
- **Biedrzyccy Magdalena i Dariusz** (Węgorzewo), malarstwo
- **Biegaj Aneta** (Zalesie), kurpiowskie potrawy regionalne
- **Blažajtis Raimundas** (Litwa), rzeźba
- **Bobel Jan** (Węgorzewo), wyroby pszczelarskie
- **Bożek Danuta i Piotr** (Nowy Dwór Mazowiecki), ceramika łączona ze starym drewnem
- **Buczyńska Teresa** (Toruń), koronka frywolitkowa

- **Burak Monika** (Węgorzewo), tkactwo
- **Butkiewicz Czesław** (Węgorzewo), wyroby pszczelarskie
- **Bziukiewicz Laura i Zdzisław** (Wach), koronka frywolitkowa i szydełkowa, wyroby z bursztynu
- **Ciszewska Agnieszka** (Grotniki), malarstwo, rzeźba
- **Dąbrowski Lech** (Toruń), rzeźba w drewnie, malarstwo na szkle
- **Deividas Jotautis** (Litwa), ceramika
- **Durtan Krystyna** (Giżycko), biżuteria z bursztynu i kamieni naturalnych
- **Dziel Paweł** (Pelplin), polskie wina i nalewki
- **Farańczuk Anna** (Olsztyn), pisankarstwo
- **Filipska Lidia, Magda Józwiaczk** (Węgorzewo), koronka szydełkowa
- **Franke-Chrustowska Ewa** (Łąck), pierniki
- **Galiński Robert** (Gniewskie Pole), nalewki
- **Gąsowska Alicja** (Łapy), sękacze, mrowiska, napoje

- **Gieresz Aneta – Allnet sp. z o.o.** (Międzyrzec Podlaski), sękacze, ciasta, pierogi
- **Głodek Marianna** (Zielonka), patchwork
- **Gołębiewska Karolina** (Kętrzyn), ceramika
- **Gremza Agnieszka** (Szumowo), sery zagrodowe z mleka krowiego i koziego
- **Gulbinienė Dalia, Gulbinas Vitas** (Litwa), plecionkarstwo
- **Guzek Roman i Monika** (Brzozowo), plecionkarstwo, wyroby pszczelarskie
- **Ignatowicz Renata** (Białystok), haft
- **Janowski Robert** (Turze Rogi), oleje tłoczony na zimno
- **Jaszczołt Renata** (Siemiatycze), zioła, przyprawy, herbaty
- **Jędral-Perzyna Żaneta** (Warszawa), ceramika
- **Karwacka-Kosińska Anna** (Biała Podlaska), koronka siatkowa
- **Kasperowicz Zdzisław** (Rapa), wyroby pszczelarskie
- **Kaškonienė Rita** (Litwa), wędliny, pieczywo, kwas chlebowy
- **Kowalska Wanda** (Wodzisław Śląski), malarstwo na drewnie i płótnie, ikony
- **Krakowiak Mariusz** (Trzciniec), kompozycje z suszonych kwiatów
- **Krupiński Kazimierz** (Sierzputy), rzeźba
- **Kućkowska Katarzyna, Tomorowicz Anna** (Łomianki, Stare Masiewo), ceramika
- **Kurko Robert** (Orzysz), wędliny
- **Laskowski Zdzisław** (Orneta), wyroby z karmelu, balony
- **Lewandowska Czesława** (Ostrołęka), koronka szydełkowa
- **Madej Tadeusz** (Jakubowo), plecionkarstwo
- **Małkowski Zbigniew** (Kieźliny), rzeźba
- **Mazanowski Bogusław** (Rypin), obwarzanki, wyroby z karmelu
- **Mazur Stanisław** (Bolesławiec), ceramika bolesławiecka
- **Mentel Łukasz** (Stryszawa), zabawkarstwo
- **Mierzwa Waldemar** (Dąbrówno), publikacje regionalne
- **Mikielska Bożena** (Lenkupie), sękacze, pieczywo
- **Milewski Paweł** (Sońsk), pieczywo żytnie
- **Muchła Elżbieta** (Suchowola), potrawy tatarskie
- **Muchła Janusz** (Białystok), potrawy regionalne

- **Murzyn Władysław** (Myszyniec), plecionkarstwo, wyroby z bursztynu
- **Muzeum Kultury Ludowej** (Węgorzewo), wyroby muzealnych pracowni rękodzielniczych: ceramika, tkaniny, kwiaty
- **Nadolny Karol** (Ryżówka), wyroby z drewna
- **Okulus Ivanna** (Miedzna), biżuteria karpaska
- **Osiński Patryk** (Orzysz), kowalstwo
- **Piechowski Mirosław** (Czarna Wieś Kościelna), garncarstwo
- **Piechowski Paweł** (Czarna Wieś Kościelna), garncarstwo
- **Piesio Anna** (Nieporęt), wyroby z filcu
- **Pilucik Sylwia** (Lipiny), wyroby z karmelu
- **Plaviņš Ingus** (Łotwa), ceramika
- **Potaś Sławomir** (Dąbrówka), wyroby z drewna
- **Pracownia Rzemioł Dawnych** (Elbląg), rzemiosło włókiennicze, obróbka lnu i konopii
- **Puchalska Halina** (Łapy), tkactwo – chodniki szmaciaki
- **Racis Szymon** (Jasionowo), sery
- **Roman Paweł, Kałużyński Maciej** (Łódź), odzież lniana i wełniana, biżuteria artystyczna, wyroby z drewna
- **Ropiak Stanisław i Agata** (Myszyniec Stary), plastyka obrzędowa
- **Rygorowicz Roman** (Ełk), biżuteria
- **Rynec Madalena** (Barcin), biżuteria solarna
- **Sewruk Danuta** (Węgorzewo), malarstwo
- **Skowrońska Kamila** (Kalisz), przyprawy naturalne
- **Skrzynecki Radosław** (Łódź), ceramika
- **Sowulewska Paulina** (Suwałki), sękacze, mrowiska
- **Starostwo Powiatowe**, (Węgorzewo), rękodzieło
- **Stowarzyszenie Kulturalne „Konik Mazurski”** (Kętrzyn), koronka szydełkowa, ceramika, dzianina
- **Sulowski Andrzej** (Klimki), rzeźba
- **Survila Artūras** (Litwa), ceramika
- **Szostak Janina** (Węgorzewo), koronka szydełkowa
- **Szydło Grzegorz** (Kraków), ceramika, malarstwo, grafika
- **Szymański Paweł** (Kamionek Wielki), wypiek blinów

- **Świątkowki Eugeniusz** (Leszno), wikliniarstwo

- **Tarasiewicz Klaudiusz** (Węgorzewo), garncarstwo
- **Tomczyk Joanna, Kawecki Jerzy** (Dziergoń), wyroby pszczelarskie
- **Tytkowska Iwona** (Dębówka), kompozycje z suszonych kwiatów i roślin
- **UAB „Gardulis”** (Litwa), wędliny litewskie
- **Waszak Romana** (Piłaki Małe), malarstwo
- **Wienconek Emilia i Vienna** (Włocławek), miody pitne
- **Woźniak Beata** (Brzeg), ceramika

Na podstawie nadesłanych ankiet zestawili: Anna Cichecka, Beata Gruszka.

Wytypowani w oczekiwaniu

Rok 2020 można bez wahania uznać za bezprecedensowy. Przyniósł nowe sytuacje w ochronie zdrowia, pracy, komunikacji, a także – co dla nas bardzo ważne – organizacji wydarzeń kulturalnych. W poprzednich latach, o tej porze, znaleźliśmy już werdykt Jury Ogólnopolskiego Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym, więc na scenie Międzynarodowego Jarmarku Folkloru gościliśmy laureatów tego czerwcowego wydarzenia. W tym roku organizatorzy zmuszeni byli przenieść kazimierski festiwal na koniec sierpnia, w związku z czym na węgorzewskiej scenie zobaczymy wszystkich artystów, którzy w ostatni weekend sierpnia

reprezentować będą województwo warmińsko-mazurskie w grodzie nad Wisłą.

Zacne grono tworzą:

- w kategorii zespołów śpiewaczych:

Zespół śpiewaczy „Orzyszanki” z Orzysza – powstał w 1986 r. Wykonuje pieśni obrzędowe i weselne, zarówno świeckie, jak i religijne. Członkinie zespołu przybyły do Orzysza z pogranicza Kurpi, północnego Mazowsza i północnego Podlasia oraz Suwalszczyzny, i z tych obszarów wywodzi się prezentowany repertuar. Panie występują w zrekonstruowanych na potrzeby zespołu XIX-wiecznych strojach z okolic Knyszyna. Na koncie mają już liczne kazimierskie sukcesy, a także Odznakę Honorową Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zasłużony dla Kultury Polskiej”.

Zespół śpiewaczy „Warmianki Sępopolskie” z Sępopola – a w zasadzie wywodzący się z zespołu duet, w skład którego wchodzi śpiewaczki Elżbieta Rudzińska i Ałła Zarembo. Panie śpiewają pieśni z Wileńszczyzny i Braśławszczyzny, gdyż stamtąd się wywodzą. Cenny repertuar przekazany został bezpośrednio przez rodziców pani Elżbiety – 85-letniej mamy oraz 96-letniego ojca. Na Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych gościć będą po raz drugi.

- w kategorii solistów śpiewaków:

Ryszard Borzymowski, śpiewak z Czerwonki – przez osiem lat był solistą i skrzypkiem w zespole „Węgojska stróżka”, a także w zespole „Łobertas”. Ostatni sukces to Nagroda Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego na Wojewódzkim Przeglądzie Kapel i Zespołów Śpiewaczych w Jezioranach, którą otrzymał jako solista. Uczestniczył w festiwalach w rosyjskim Swietłogorsku, w Dubrownie na Białorusi i Równem na Ukrainie.

Ewelina Szymanowska, śpiewaczka z Kowali Oleckich – od 2006 r. należy do Zespołu Folklorystycznego „Jarka”, któremu patronuje Gminne

Centrum Kultury w Kowalach Oleckich. Zespół był czterokrotnym laureatem Ogólnopolskiego Festiwalu Kapel i Śpiewaków w Kazimierzu Dolnym, zdobywając dwa razy I nagrodę i dwa razy II. W 2017 r. zespół otrzymał odznakę honorową od ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zasłużony dla Kultury Polskiej”. W tym roku śpiewaczka wystąpi jako solistka po raz drugi.

- w kategorii solistów-instrumentalistów:

Paweł Grupkajtys, cymbalista z Nowej Wsi Ełckiej – jest stypendystą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, uczniem mistrza Wacława Kułakowskiego. Wielokrotny uczestnik festiwali w kraju i za granicą, laureat Ogólnopolskiego Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym – jako solista, członek kapeli oraz jako mistrz z uczniami. Jest zdobywcą Nagrody Głównej na XXX Jubileuszowym Spotkaniu Cymbalistów w Rzeszowie.

Czesław Czyż, harmonista z Olsztyna – reprezentuje kurpiowski folklor muzyczny. Występował kilka razy jako solista-instrumentalista w corocznych przeglądach harmonistów w Lelisie, gdzie dwukrotnie otrzymał wyróżnienie. Uczestniczył w Majowym Muzykowaniu w Watkowie, skąd przywiózł Nagrodę Specjalną. Jest też członkiem zespołu „Wystek”, z którym występował w Jezioranach, Stawigudzie, Olsztynie, Giętrwałdzie.

- w kategorii kapel:

Kurpiowska Kapela Rodziny Bałdygów z Mazuchówki – w jej skład wchodzi małżeństwo Anny i Stanisława Bałdygów. Artyści prezentują melodie i tańce Kurpi Zielonych. Występują na jarmarkach i festynach ludowych na terenie Mazur od 1992 r. Brali również udział w wielu imprezach folklorystycznych poza granicami Polski, we Francji, Niemczech, Czechach i na Litwie.

- w kategorii Mistrz – Uczeń:

Piotr Buza z babcią Jadwigą Sawicką z Dubeninek – oboje są członkami zespołu

„Rominczanie” z Dubeninek. W duecie wystąpili na Jarmarku Folkloru w 2013 r. i zostali zakwalifikowani na Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych do Kazimierza Dolnego, gdzie w kolejnym roku zajęli II miejsce w kategorii Mistrz – Uczeń.

Kapela Lilia z Ełku – liczy osiem osób, którymi kieruje Przemysław Stępkowski. Młodzi muzycyści nawiązują do tradycji wileńskiej, obecnej współcześnie w Ełku i okolicach, niosąc schedę po cymbaliście Wacławie Kułakowskim. Grupa istniejąca od 2018 r. reprezentowała nasz region w Baranowie Sandomierskim uzyskując III nagrodę w 2018 r. Otrzymała także I nagrodę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na Przegłądzie Wojewódzkim w Jezioranach w 2019 r.

Wszystkim wytypowanym życzymy pomyślności oraz powrotu z Kazimierza Dolnego z satysfakcją i sukcesami.

Roksana Butrym-Lampard

W zakątku pastora Helwinga

Na terenie Parku Etnograficznego nad Węgorapą, przy wiejskiej bramie, wita nas tablica z postacią pastora Jerzego Andrzeja Helwinga (1666-1748), wybitnego botanika i lekarza z Węgorzewa. Obok podziwiać można jeden z najosobliwszych krzewów świata – helwingię japońską. Nazwa tej rośliny upamiętnia najśłynniejszego uczonego z Węgorzewa. Helwingie to prawdziwe unikaty wśród roślin, spotykane w Europie wyłącznie w największych ogrodach botanicznych i nielicznych szkółkach komercyjnych. Najdziwniejszą cechą helwingii jest miejsce powstawania kwiatów, a potem owoców. Zamiast rozwijać się z pączków na pędach, kwiaty wyrastają na liściu. Helwingie są dwupienne (rozdzielno płciowe), to znaczy kwiaty żeńskie (słupkowe) oraz męskie (pręcikowe) formują się na odrębnych osobnikach. Dwupienność to także dość rzadka cecha wśród roślin.

W maju bieżącego roku w zakątku pastora Helwinga węgorzewscy muzealnicy urządzili herba-

rium. Zostało ono założone w oparciu o dwa najstarsze zachowane zielniki zawierające rośliny zebrane na terenie dzisiejszej Polski przez węgorzewskiego duchownego w latach 1695–1707.

Estetyka herbarium Helwinga to połączenie rabaty ogrodowej z łąką kwietną. Wstępny dobór roślin koncentruje się na okazach o właściwościach leczniczych, uprawianych w ogrodzie pastora. Wśród nich jest sasanka, nagietek oraz piwonia, uznawana za królową mazurskich ogrodów.

Piwonia czerwona z zielnika J.A. Helwinga. Źródło: <https://polona.pl/item/herbarium-vivum-plantarum-sponte-in-prussia-nascentium-t-2.Nzk3MTEwOQ/141/#info.metadata>

Krystyna Jarosz

Nr 53 „Pod Jelonkiem” do życia powołał: Roksana Butrym-Lampard, Anna Cichecka, Katarzyna Dzurko-Piasecka, Beata Gruszka, Robert Idzikowski, Krystyna Jarosz, Jerzy Łapo.